

leteinek helyén építették, a korábbi épületet az építése előtt visszabontották, ez jól látszott mind a faltól É-ra, mind a faltól D-re.

Ez a római kori Sopianae eddig ismert legmagasabban megmaradt földfelszín feletti felmenő fala. Megmaradt magasságát annak köszönheti, hogy a római kor után a vízelvezető hálózat nem funkcionált tovább, a területet a Mecsek-oldalról lezúduló vizek iszapos, humuszos, törmelékekkel töltötték fel. A középkor időszakára már az akkori földfelszín szintje alá került egy része, így nem bontották el teljesen az építkezésekhez és a földben a lepusztulástól is védve volt.

A fal hossza és szélessége alapján egy nagyméretű épület része, annak D-i fala, a támpillérek alapján jelentős belmagassággal. Az építés ideje legkorábban a 370-es évek, de elképzelhető még a 380-as és 390-es évtized is. Az épület lényegében a város közepén, az (egykori) forum D-i oldalán állt. Magánjellegű építkezés teljesen kizárható (méret, közterület). Ebben az időszakban lényegében egyetlen új középület jöhet szóba a városközpontban: az ókeresztény bazilika. Ebben az időszakban az építészet súlypontja a világi szféráról áttevődött a vallási épületekre. Ekkor kezdenek el épülni az É-i temetőben a sírkamrák is. A század végére a városi lakosság túlnyomórészt keresztény vallásúvá vált.

A megtalált falszakasz alapján egyértelműen nem jelenthető ki, hogy egy ókeresztény bazilika része, ezt a városon belüli központi fekvése és az építés ideje alapján lehet vélelmezni. További közvetett bizonyíték, hogy az ókeresztény temetőben is nagyszámú és jelentős temetői épületek emelkednek, így vélelmezhető, hogy a püspöki székhely nagyszámú keresztény közösségének a településen, az „élők városában” is volt egy jelentős épülete, ahol a közösség összejöhetett, a szertartásokat végezhetette. Csak további kutatások alapján lehetne egyértelműen kijelenteni a falról, hogy egy ókeresztény bazilikához tartozott.

8. periódus (430-as évektől)

A periódushoz faszerkezetű építmények maradványai (cölöplyukak) tartoznak, melyek több esetben áttörték a legutolsó építési szintet, ill. a bazilika utáni planírréteget. Az újkori-modern bolygatás miatt csak az ásatás részterületein maradt meg összefüggéseiben. A római uralom megszűnte után helyben maradt lakossághoz vagy az újonnan érkező barbár lakossághoz köthető. A megfigyelhető cölöpsorok nagyjából követik a bazilika, ill. annak helyén épült későbbi épületek tájolását.

A római kori város területén idáig ezen a feltáráson tudtuk kimutatni a legtöbb építési periódust és így a legrészletesebb kronológiát is itt tudtuk meghatározni a város római kori történetét illetően. Az ásatási terület tudományos jelentősége elsősorban abban áll, hogy itt részletesen végigkövethető a város római kori története, amelyhez jelentős régészeti-építészeti emlékek társulnak.

Hódoltságkor (1543–1686)

A terület a fallal körbekerített középkori várostól D-re esik, a várárok külső oldala előtti terület. Két egymás mellé eltemetett elhunyt csontváza tartozik ebbe az időszakba. A római kor utáni iszapos-humuszos sötétszürke törmelékes feltöltődésbe ásták bele őket, tájolásuk Ny-K. Az elhunytak egymás melletti keze, a két test között össze volt kulcsolva, a kezekben egy ezüstpénz volt. Nehezen kivehető, valószínűleg 16–17. századi Habsburg-pénz, a sas látszik rajta.

TÓTH ISTVÁN ZSOLT

434. Pécs, Széchenyi tér 12.

(KÖH 38146)

(Baranya megye) Kö

2009. július 24. és augusztus 5. között a Janus Pannonius Múzeum felújítását és egy mélyszinttel történő kibővítését megelőzően végeztünk régészeti kutatást. A 18349 hrsz. ingatlan régészeti és műemléki védettség alatt áll. A kutatás nem volt teljes mértékű, minden kutatási egységben az álló épület alaptestének síkja alatt néhány cm-rel zárult a földmunka. Összesen 7 alapfeltáró szelvényt nyitottunk, így az összesített kutatási felület 20 m² volt.

A lelőhely Pécs történelmi belvárosában, a mai Széchenyi tér É-i térfalát alkotó épület és ingatlan területén található.

Az alapfeltárás elsődleges célja az álló épület alapozási rendszerének felmérése, az alapsíkok meghatározása volt. Munkánk során meghatározhattuk, hogy az altalajt képező mecseki lejtőtörmelék, záporpatak-hordalék lejtési iránya megegyezik a mai térfelszín É-D-i lejtési irányával. Az altalajt fedő egynemű paleotalaj felett feltöltési rétegek halmozódtak egymásra, amelyek jellegzetesen faszenes, kevert agyagos, égett, hamus konzisztenciával rendelkeztek. Több kutatási egységben épített régészeti örökségi elem is előkerült. Az É-i szárnyban nyitott szelvényben É-D-i irányú kiszedett középkori falalapot figyeltünk meg, amelyhez K-en döngölt agyagból készült járósínt igazodott. A belső udvar DK-i sarkában nyitott szelvényünkben visszabontott, vékony, ÉNy-i kőfalsarkot találtunk, amelyet a feltöltési rétegekbe vágtak. Az épület Ny-i főfalának külső síkja mentén húzott szondánkban szoroson az épületfal mellett, azzal párhuzamosan futó középkori épület és vélhetően az alatta húzódó pince K-i falát azonosítottuk. A pince betöltése gazdag késő középkori leletanyagot tartalmazott, amelyek közül kiemelkedik néhány majdnem ép kerámiaedény és számos fémlelet, köztük érmek.

Ha apró, kicsi felületekben is, de kézzelfogható információkat nyertünk annak a feltételezésnek megerősítésére, hogy a mai ingatlan feltehetőleg két középkori városi telek területén húzódik. A két középkori ingatlan közös határa pedig a mai épület Ny-i főfalának külső síkjában lehetett. A telkek D-i frontvonalát a középkori főter É-i térfalát alkothatta.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a pécsi Janus Pannonius Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Nagy Balázs, Pungor Krisztián technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

KÁRPÁTI ZOLTÁN

435. Pécs, Széchenyi tér és környéke (KÖH 28721)

(Baranya megye) Kö, Tő

2009. július–november között, ill. bizonyos területeken 2010-re is áthúzódva régészeti szakfelügyeletet, ill. megelőző feltárást tartottunk a tér és környékén végzett közműárok földmunkáknál.

Az elektromos közműárkok szakfelügyelete (2009. július 28.–augusztus 14.) során 6 objektumot (falmaradványt) találtunk, melyeket dokumentáltunk.

1. *obj.* (Ciszterci-köz): K–Ny irányú kő-tégla fal, erősen homokos habarccsal. Újkori.

2. *obj.* (Ciszterci-köz és Széchenyi tér sarka, a Galéria D-i oldala): Valószínűleg 3 külön szakaszban egymáshoz épített falak csomjái. A feltárt árokban látható részen a falak K–Ny irányba futottak. A legdélebbi fal erős, meszes habarcsú volt, míg az É-i oldalon homokos habarcsba téglák és kőanyagok kerültek. Ez utóbbi valószínűleg már barokk fal, míg az előbbieket középkoriak.

3. *obj.* (Ciszterci-köz és Széchenyi tér sarka, a Galéria K-i oldala): É–D irányú fal, melynek az alap felett a felmenő fal maradványai is megmaradtak. Esetleg a 2. objektum középkori falának É-ra kanyarodó folytatása lehet.

4. *obj.* (Széchenyi tér ÉK-i sarka, a Múzeumtól K-re): Faragott hasáb alakú kőtömb maradványa, melynek alja a felszíntől számítva 1 m mélyen volt. Újkori?

5. *obj.* (Széchenyi tér ÉK-i sarka, a Múzeumtól K-re): Téglalaborítású, ÉNy–DK irányú, újkori csatorna „Y” elágazásának maradványa a felszíntől számítva 1 m mélyen.

6. *obj.* (Széchenyi tér és a Megye köz sarkánál): Újkori, homokos habarcsú kőalapozás maradványai. Az árok mélységében nem értük el a fal alját.³²

A gázvezetékárkokban (2009. július 21.–november 25.) falmaradványokat, pincéket és vezetékmaradványokat találtunk, melyeket dokumentáltunk. A nem jelölt objektumszámok a szakfelügyelet azon részéhez tartoznak, mely a Szt. Bertalan templom feletti részen megelőző feltárássá változott.

1. *obj.*: Hunyadi u. É-i vége, a városkapu (Kaposvári kapu) alapja, középkor

2. *obj.*: Hunyadi u. 1. előtt ÉNy–DK irányú, 8 m hosszú falszakasz, újkor

3. *obj.*: Széchenyi tér ÉK-i sarkán

a/ ÉNy–DK irányú kerámia vízvezeték, újkor

b/ valószínűleg török csorgóhoz vagy fürdőhöz vezető kerámia K–Ny irányú vízvezeték, hódoltságkor?

c/ ÉK–DNy irányú kő vízvezeték, középkor

d/ K–Ny irányú kőfal, középkor

4. *obj.*: Hunyadi u. 6. előtt téglaházban futó É–D irányú kerámia vízvezeték, újkor

5. *obj.*: Hunyadi u. 5 előtt házalap és szuterén helyiség maradványa, újkor

6. *obj.*: Hunyadi u. 1. előtt téglaházban futó É–D irányú kerámia vízvezeték, újkor

7. *obj.*: Széchenyi tér 12. épület K-i oldalánál (É–D irányú?) fal, újkor

8. *obj.*: Hunyadi u. 1. előtt (a 6. *obj.*-től D-re) K–Ny irányú fal, újkor

9. *obj.*: Hunyadi u. 8. előtt É–D irányú kőfal, középkor?

10. *obj.*: Hunyadi u. É-i végében szuterén É–D irányú vékony fala, újkor

11. *obj.*: Nádor szálló előtt K–Ny irányú meszes-homokos habarcsú faltöredék, középkor?

12. *obj.*: Nádor szálló előtt K–Ny irányú homokos habarcsú faltöredék, újkor

13. *obj.*: Széchenyi tér DK-i sarkán K–Ny irányú faltöredék, középkor?

14–15. *obj.*: Széchenyi tér K-i oldalán azonosíthatatlanul megrongálódott falcsomók

35. *obj.*: Széchenyi tér Ny-i oldalán, Nagy L. Gimnázium előtt 8–9 m hosszú É–D irányú falszakasz, középkor

36. *obj.*: Széchenyi tér Ny-i oldalán É–D irányú pince téglalaborátuma, újkor

50. *obj.*: Szepessy u. alján széteső falmaradvány, újkor

51. *obj.*: É–D irányú vízvezeték téglalaborátuma, újkor.

A távközlési közműárkokban (2009. augusztus 11. – 2010. május 5.) 7 objektumot dokumentáltunk.

1. *obj.*: Hunyadi u. és az Aradi vértanúk u. kereszteződésének D-i részén É-i városkapu (Vaskapu, Kaposvári kapu, Újkapu) alapfalrészlete

2. *obj.*: É–D irányú középkori(?) falmaradvány a Széchenyi tér DNy-i sarkán

3. *obj.*: É–D irányú újkori fal maradványa a Széchenyi tér DNy-i sarkán

4. *obj.*: K–Ny irányú középkori(?) falmaradvány a Széchenyi téren, a dzsámi és a Hunyadi szobor között

5. *obj.*: É–D irányú újkori falmaradvány a Széchenyi téren, a dzsámi és a Hunyadi szobor között

6. *obj.*: K–Ny irányú falmaradvány a Szepessy utcában.

7. *obj.*: Irgalamsok u. alja: a város D-i kapujának (Siklósi kapu) alapfalmaradványa(?).

A vízvezetékárkokban (2009. július 22.–szeptember 9.) két régészeti objektumot találtunk.

32 A KÖSZ 2009. október 16-ra a teljes objektumot kiásta (Sz26 szelvény/982. stratigráfiai szám), így értelmezni és dokumentálni is ők tudták.